

Les millors obres de les lletres gironines (28) Meditacions en el desert

Una obra excepcional, ben escrita, dinàmica i profunda. Poc més cal demanar a un llibre: reflexió conceptual reeixida i amenitat en la prosa. Dels millors llibres de Gaziell. Un dietari -obert-, no un diari -obligat quotidianament-, en anys de silencis i de pors. Una aportació lúcida, intel·ligent, documentada en l'experiència amb la voluntat de pensar-hi.

El periodisme més intel·ligent

Josep Maria Figueres
PROFESSOR DE LA UAB

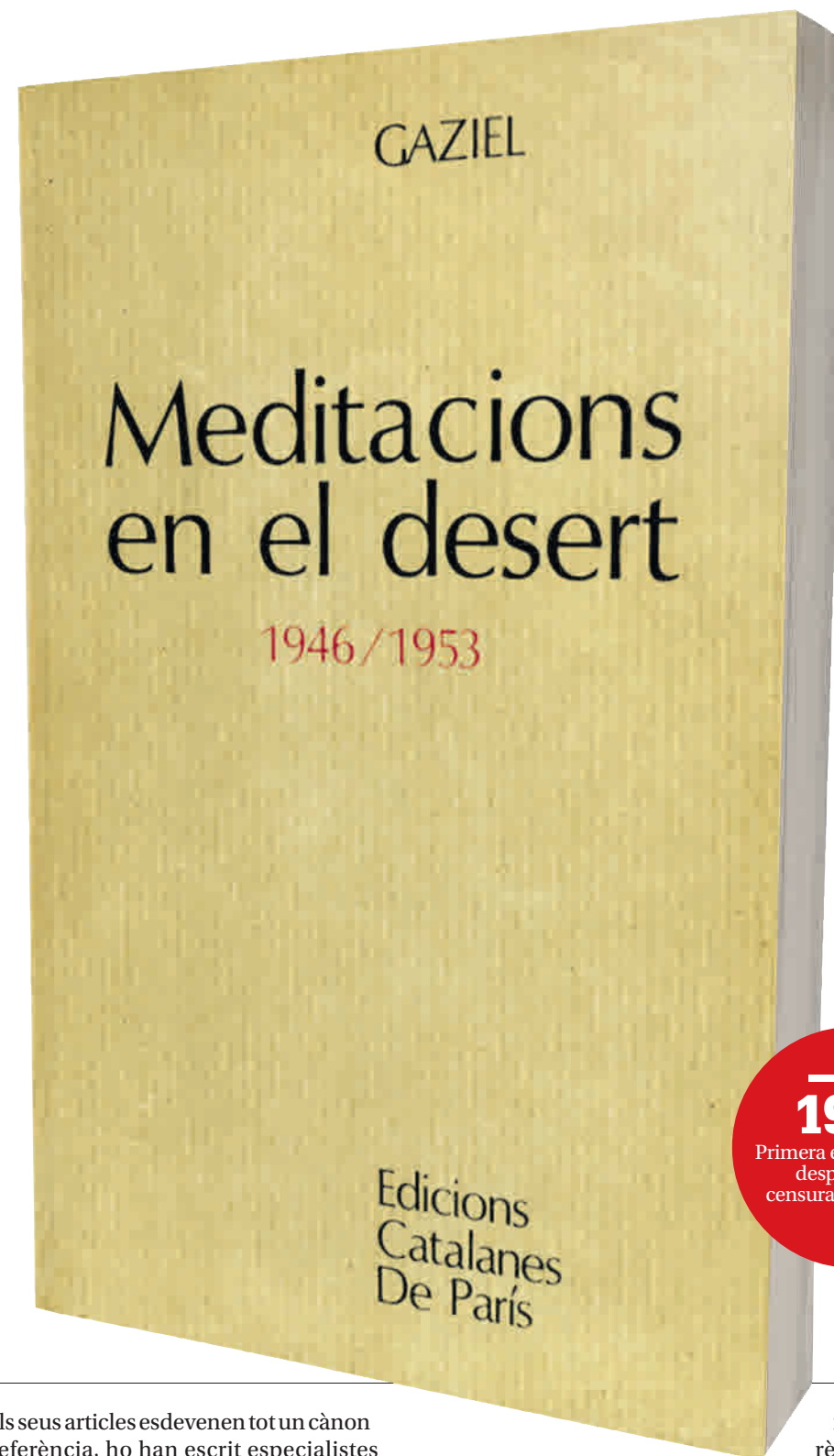
Meditacions en el desert (1970) és una reflexió sobre la tercera Espanya, la via intermèdia entre els vençuts -silenciats i exiliats- i els autoritaris guanyadors. Un camí impossible per qui fou una de les intel·ligències més preclares del moment: Agustí Calvet, Gaziell, periodista i escriptor, estudiant de filosofia amb tesi doctoral de relleu i amant del pensament esmolat. D'ací el seu pseudònim de reminiscències clàssiques. L'assaig neix com a fill de les cir-

umstàncies històriques de la guerra civil. Vençut però no; només ho és aquell qui se'n sent, i a Gaziell li toca de viure els moments més aspres, una postguerra trista i dura, uns silencis absoluts amb una vida intel·lectual nul·la però ell escriu...

Arran l'edició del 2018 la *Revista de Catalunya* el considera un llibre molt convenient, que apareix amb força i arriba a escriure: «per damunt de tot, molt per damunt de tot, el que ens ofereix Gaziell en aquesta magna obra seva es una visió que, tot i essent personal, molt personal (...) és no tan sols objectiva (si més no, tan objectiva com ho pot ésser qualsevol mirada) sinó, sobretot, lúcida.» I aquest és el mèrit principal de l'assaig, també ho afirma el curador Jordi Amat: precisió, lucidesa, profunditat. Assaig des de l'entranya

de la dictadura, el Madrid dels anys quaranta i els liberals -com els demòcrates o els catalanistes- han de fer la ruta del desert, des d'on el pensador analitza amb agudes i sinceritat el moment històric i l'esdevenidor proper.

L'obra apareix a Selecta, l'editorial que Pla recomana a Cruzet perquè obri les portes a Gaziell, segona edició a les claudesimes Edicions Catalanes de París. Mort el dictador tindrà fortuna editorial. Coneixem vuit edicions. La primera, molt retallada per la censura (1970) en l'edició d'Obres completes a cura de Tomàs Tebé i pròleg de Josep Benet. La segona íntegra, quatre anys després, a París (1974). I acabada la dictadura l'assaig -han passat trenta anys de la seva redacció entre el 1946 i 1953- pot ser difós lliurement. Apa-

1974
Primera edició íntegra després de la censura del 1970.

1984
Edició de butxaca a Orbis/Edicions 62.

2005
Traducció a l'espanyol a càrrec de Destino.

2018
Darrera edició, amb pròleg de Jordi Amat.

reix el 1984 a Orbis en edició de butxaca en una col·lecció lamentable tot i les bones intencions amb faltes tipogràfiques i ortogràfiques. Més recentment a La Magrana amb presentació de Pere Gimferrer el 1999 (i nova edició el 2010). Les darreres a Destino (2005) i L'Altra (2018). Traduïda a l'espanyol (2005).

De l'obra, el mateix Calvet en diu: «Aquesta és la part més crua dels aplecs de notes que durant vint anys de 1936 a 1956 jo escrivia per a mi tot sol, constituint així una mena de dietari molt íntim. Les pàgines que el componen no foren pas confegides certament per ser publicades. Nascudes del 1946 al 1953, són filles d'una gran esperança fallida: la que jo tenia com altres incomptables espa-

nyols de veure redreçada una de les més abominables iniquitats del nostre temps: l'esclafament brutal de tota llibertat a Espanya. Avesat per la meua professió de periodista a observar i comentar al dia la vida pública del meu país i la del món, un cop acabada el 1939 la darrera Guerra Civil Espanyola passada totalment a l'exili i sense barrejar-me per res en l'esgarriosa matança, ni amb els uns ni amb els altres, vaig trobar-me que aquí havia estat arrasada tota opinió lliure: els diaris eren convertits en òrgans de propaganda oficiosa, dirigits i controlats pel Govern, i els periodistes, enregimentats, en agents de la dictadura. Debolida de soca-rel la meua professió, no em quedà altre remei que fer-me'n una de nova. Un instint irrepri-

mible, però, m'empenyia sovint a continuar comentant, ni que fos tot sol, els esdeveniments. Aquestes meditacions solitàries són articles nonats.» Una obra que s'esplaija des de la passió de l'amor, en la desolació del país, on dirigents han estat expatriats o repressaliats i el silenci és la norma.

Si bé Calvet té un exili interior, resta en silenci públic, pateix per l'ostracisme periodístic, ha de sobreviure -com a gerent, a Madrid, d'una editorial- i, sobretot, veu el país desfet, llengua i cultura esberlades i els valors de democràcia i liberalisme que té assumits els seus com cauen en el descredit mentre veu els diaris del moment s'omplen de fullaraca autoritària sense valor informatiu o cultural i ni periodístic.

Un fragment

L'enfonsament de Catalunya

Els fragments que reproduïm són un exemple ben representatiu del conjunt de l'obra de Gaziell. Són anotacions de to discontinu, en clau periodística i sempre molt directes i explícites en la relació de Catalunya i Espanya a la Segona República. La seva veu era escoltada. Així tramet aquestes notes al president Companys i les inclourà al seu dietari.

« Els dos factors essencials per a Catalunya són, doncs, aquests: enfortir-se tant com pugui i enfortir-se de pressa. Si Catalunya no es fa forta, està perduda: quan s'enforteixi Castella -i ja ho va fent cada dia-, Catalunya serà trepitjada, fatalment. Si Catalunya s'enforteix, però va massa a poc a poc farà tard: el règim actual, favorable al seu redreçament, s'enrunarà abans que ella estigui ben refeta -prou refeta per a inspirar temença a qui vulgui tocar-la. Arreu del món la unió fa la força. A Ca-

talunya la unió sagrada és l'única força possible. Sols amb la unió de tots els catalans l'enfortiment de Catalunya serà prou robust i ràpid per a poder plantar cara a les contingències adverses que vindran fatalment. Ve tan justa la cosa que, fins i tot amb la unió sagrada dels catalans, en bloc, no és pas gens segur que Catalunya triomfi. Què passarà si es divideix? Ja ho està de dividida. Ens barallem com ximplers i estem enemistats com perfectes imbecils. Alguns de nosaltres ja han començat d'anar a cercar ajuda a Castella

contra els seus enemics de dintre de Catalunya. Si continuem així, n'hi haurà per poc temps. A l'Espanya castellana i castellanyesa tot treballa contra nostre. I si nosaltres també ens posem a treballar en contra de Catalunya, el joc serà qüestionat de poques taules. Resum: Si jo governés a Catalunya, a hores d'ara, ho sacrificaria tot, absolutament tot, a la unió dels catalans. No és que sigui aquesta una tasca indispensable: és L'ÚNICA.»

Agustí Calvet «Gaziell» Un dels millors periodistes del segle XX

Agustí Calvet Pascual (Sant Feliu de Guíxols, 1887 - Barcelona, 1964) com a periodista usà el nom de lletres Gaziell (el daimon platònic) atenent la seva formació acadèmica en filosofia pura, en la que feu la tesi doctoral. Assolí una gran popularitat pels seus articles. La seva vida com a periodista és la d'un home que estima a reflexió, la veritat, els valors, i que dedicant-se al periodisme arriba a les més altes cotes de popularitat i prestigi: és el pensador de referència, l'orientador del país i, per tant, llegit amb avidesa. Col·labora inicialment a *La Veu de Catalunya* i, posteriorment, a *Ahora, El Sol* i altres publicacions. Recorda en diversos textos la seva concepció del periodisme i, especialment,

en la història del diari del que fou director, on cruament crítica la propietat i exposa la seva visió en els anys que assumí la direcció.

Cal remarcar, i molt, les cròniques de la primera guerra mundial, vives, elaborades, alhora de gran interès informatiu i literari que aplegà en diversos volums els anys del conflicte. Assenyalen recent la reeixida antologia de Plàcid Garcia-Planas i Manuel Llanas *En las trincheras* (2014). Les seves col·laboracions a *La Vanguardia*, cròniques de la Gran guerra i arti-

cles d'opinió sobre la política i la societat especialment durant els primers anys de la República, el faran ser no només llegit sinó que el porten a una posició d'influència atès que no només comenta l'actualitat des de la profunditat de la seva cultura, sinó que elabora agudes reflexions. Miquel dels Sants Oliver escriu el 1915 sobre el Gaziell cronista que ben poques vegades trobariem en el periodisme un èxit tan brillant i ràpid i espectacular. Hi té raó. Les cròniques foren molt i molt seguides i són excel·lents.

Els seus articles esdevenen tot un canó de referència, ho han escrit especialistes com Josep M. Casasús, i Manuel Llanas, autor d'una tesi doctoral sobre el seu periodisme i autor també d'articles sobre l'etapa vital a Madrid, la repressió franquista i d'antologies: *Obra dispersa* (2005), *Estimat amic* (les cartes amb Josep Pla, 2018), *Quina mena de gent som* (1998), etc. També Jordi Amat amb l'aplec *Tot s'ha perdut* (2022) i en diverses introduccions com la de l'obra que avui ens ocupa. Gaziell té en els articles que són llegits i reeditats des de la primera edició en llibre i ho fa en els mateixos anys de la Gran guerra amb les memòries *Tots els camins duen a Roma. Història d'un destí* (1893-1914), el que constitueixen també del millor de la seva producció.

Marçal Subiràs assenyala que Gaziell en aquesta obra vol deixar testimoni de la traïció de les democràcies, especialment Anglaterra, aspecte que reitera fins a fer clara la noció que aquest país només pensa en ell i en curt termini. També apareix la decepció envers la causa de la llibertat, amb la por de liberals espanyols i catalans i, de retruc, dels demòcrates davant una dictadura consolidada pel suport internacional. Gaziell escriu amb una extraordinària amenitat, apareixen anècdotes i dades dels seus amics,

impagables les referències a qui canvia de jaqueta i camisa, com Josep M. Massip, de director de *La Humanitat* a corresponal franquista d'*ABC*.

En aquesta obra l'amargor no li traspua comentarís des de la decepció ans l'enlaira encara més vers la lucidesa i no s'està de criticar el seu públic, el lector de *La Vanguardia*, que no pogué ni aprofitar la conjuntura d'una modernització amb la segona República ni pogué entendre el paper històric que li tocava de fer. Per aquesta raó valora Cambó com un model a analitzar davant la situació que li toca de viure i de la que afirma, que ni el líder ni les classes dirigents catalanes i espanyoles estigueren a l'alçada. L'anàlisi que fa d'una Espanya carregada de vicis, defectes i tòpics, d'una Catalunya que el decepciona per la manca de visió política que no té present que Castella no posa mai seny i Catalunya tampoc heroisme, en paraules de Gaziell, i ens aboca a ser «una desgràcia perfecte». Enric Jardí en unes paraules precises: «El públic addicte a *La Vanguardia* durant els anys que Gaziell dirigí el full que representa un extens sector de l'alta burgesia de Barcelona i de tot Catalunya i que, malgrat la llengua en que el redactaven, era, en bona part, simpatitzant amb el catalanisme, rebia els seus escrits com els d'un oracle.»